

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
Naročnina četrletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din.
Posamezne številke 1.50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 16. novembra 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
Poštočkovni račun
Ljubljana št. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

O osnovnih napakah naše politike

(Konec.)

IV. Politični program.

Narod brez zavesti izročila, brez politične vzgoje, politične izobrazbe, ne more imeti političnega programa, zato je naša politika nujno morala biti že od nekdaj tako mahedrava, brezciljna in se je izživljala navadno v pobiranju drobtin in v osebnem preganjanju političnih nasprotnikov, v čemer so si znali nekateri politični uzurpatorji pridobiti vprav nesmrtno — sramoto.

Imeli smo politični program leta 1848., ko smo kot narod komaj odprli oči in ko nam ga je ustvarilo pol tucata mladih naših študentov, potem pa le redkokdaj še. Na program iz leta 1848. smo pozabili že v par letih in ga izobešali le še ob raznih paradah, toda ravnali se po njem nismo. Potem smo si ustvarili program še leta 1870., a smo ga zaklenili tako globoko v miznico, da skoraj živ krst ni vedel zanj. Nazadnje smo si ga ustvarili še l. 1917., a izoblikovali smo le eno njegovo točko, na vse druge pa pozabili,

Naš list se je rodil iz žive potrebe po glasilu, ki bi preko vseh razlik v miselnosti in politični usmerjenosti združeval vse rojake v eni veliki veri v lepšo bodočnost. Zato ga podpirajte in mu nabirajte naročnikov.

Predvojno meščansko napredništvo se je izgubljalo v najbolj plitkem in frazerskem hejslovanstvu, sicer ga je pa družilo najhujše politično, kulturno, gospodarsko in socialno reakcionarstvo brez prave pragmatične vsebine. Nekdanja SLS si je pač ustvarila precej moderen program, ki je bil pa — da se tako izrazimo — bolj ljudski nego narodni, a za socialiste je — vključno tivilski resoluciji — najtočnejše povedal ob neki jako slovesni priliki njih lastni voditelj A. Kristan, češ da

se bori slovenski socialistični proletarijat le za boljši kos kruha, a za narodne pravice se bo boril pozneje.

Slično je bilo tudi s slovensko praktično politiko. Napredništvo se navzlic svojemu hejslovajnarstvu ni bilo zmožno povzpeti niti do enotne vse-slovenske meščanske stranke, temveč je životarilo, razbito v nešteto provincialnih drobcev z jako različnimi »programi« in še bolj različno taktiko, ki je bila navadno vse poprej nego narodna. Socialisti so sicer res imeli svojo »Jugosl. soc. demokr. stranko«, ki je pa segala komaj od Ljubljane do Jesenic, medtem ko se za svoje sodruge onstran Karavank ni nikoli brigala, in je sodruge za Kamniškimi planinami vodil nemški Gradec. Edina stranka, ki je skušala objeti ves slovenski narod, je bila SLS, oziroma »Vseslovenska ljudska stranka«, a tudi ta je imela le enoten parlamentarni klub in je priredila nekaj vseslovenskih političnih manifestacij, medtem ko je hodil sicer na pr. njen goriški dr. Gregorčičev del po čisto samosvojih in deloma tudi jako čudnih kolovozih. Narodno »napredništvo« sploh ni imelo nobenega obče narodnega programa, socialisti so si ga sestavili, a se zanj niso nikoli brigali. SLS je pa tudi imela, ga večkrat celo manifestirala, svojih množic pa z njim pred vojno ni prepojila, ker se je vsa izre-pavala v ljudsko-prosvetnem in gospodarsko-socialnem delu. Tako smo imeli politične stranke in politične programe, a narod kot celota je vendarle ostal brez programa, zaradi česar tudi sploh ni vedel, kaj in kam prav za prav hoče. S tem je bil seveda tudi brez kriterija za oceno svojih političnih strank, in je taval kot ladja brez krmila.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh strem-ljenj, težčih k duhovni svobodi in pravi demokra-ciji, po zbiranju in zenotanju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja. Kdor je z nami ena-kih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti

množic. Radi tega in pa, ker je njegovo ime po-menilo boj, s katerim je ginila dotedanja podežel-ska idiličnost, ga je starejša duhovniško pokole-nje, vajeno dremotnega miru, gledalo po strani. To-da on je šel mimo vseh in preko vsega. Ni se imel za generala, ki kuje načrte, da jih izvršujejo dru-gi, sam pa opazuje bojišče skozi periskop iz varne razdalje; ne — podajal se je v prve zakope borit se ramo ob rami kot navaden vojščak. Pokroviteljska oholost mu je bila tuja. Globoko prepričanje, da je stvar, ki jo zastopa, dobra, mu je dajalo po-gum in tisto trdnost, brez katere propade prej ali slej tudi najboljši govornik. Pač — tudi z dema-gogijo se dajo dosežati uspehi, celo veliki uspehi, toda le začasni, baki nič na laži in prevadari zgra-jena ne moren zati trajno; proces razpadanja ta-ke zgradbe nastopi koj v začetku, in čim dlje tra-ja, tem hujši je polom.

Krepka beseda, nedvoumna jasnost, odločna kretnja in granitna postava — to je bil Krek, ki je razgibal množice že s svojim nastopom. Najtežje je množico zajeti, a čim se zamaje, jo dober govornik obvlada, da se mu udaja nalik orkestru pod dirigentovo taktirko. Poznal je ljudsko dušo, jo razvnel in koval v njenem ognju. Naglas jeder in krepak, stavki kratki, masivni in presekani, da mu je lahko sledil sleherni poslušalec brez napo-ra. Na obrazu viden odraz duše — vžigal je z be-sedo in podobo, vezal slušno in čutno. Jezik, ne povsem gladek, se mu je rad zatikal; tedaj je ob-stal, stresel z glavo, premostivši vrzel z lahkoto, da se spričo napetosti, ki jo je znal ustvariti, to še opazilo ni. Od medklicah je pomolknil, zapičil po-gled v nepridiprava ali se zazrl predse, potem pa udaril duhovito ali robato, kakor je bil pač med-klic. Nasprotnika je rad osmešil. Na prostaške vpa-de je reagiral vehementno, da je zavrelo v glavi in po žilah. Znal je tudi zarohneti. Znamenite so

Razširjajte naš tednik
in
spominjajte se tiskovnega
sklada!

Vsak Slovenec naj bere tednik „Slovenija“

Janez Kočmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Po shodu pod Šmarno goro na velikonočni po-nedeljek l. 1897. je povabil Krek za drugi dan k sebi na zaseben sestanek ključavničarja tobačne tovarne Andreja Selana, ker mu je ta na shodu nekaj ugovarjal. Po neuspelem poskusu, pridobiti ga za krščanski socializem, ga je potrepljal, rekoč: »Ostanite to, kar ste (socialni demokrat); bolje je, da ste nekaj kakor nič ali švigašvaga. Najbolj mr-zim polovičarje in kruhoborce, ki obračajo svoj plašni po vetru. Socialna demokracija vsaj nekaj pomeni radi svoje načelnosti. Pogledajte, če pokazal na polico s knjigami, »tamle sta Sv. Pismo in Mar-xov »Kapital« v najlepši slogi; nič se ne prepirata. Meni je eden kakor drugi enako ljub; iz obeh sem se mnogo naučil in ju še vedno študiram. Kadar me bo Marx prepričal, postanem tisti hip socialen demokrat. Prebirajte tudi vi dela nasprotnih pis-cev.« — Od pokojnega drja. Ignacija Žitnika vem, da je Krek visoko cenil drja. Andlerja in drja. Vi-ljema Ellenboga radi njune temeljitosti in stvar-nosti. Na shodih in v člankih ju je pa pobijal kot materialista in Zida. — Če sem dejal, da vpletam take dogodivščine radi boljše ponazoritve dobe, v kateri so se odigravale, in večje barvitosti, naj do-dam še to, da se mi zde potrebne tudi zategadelj, ker nastopajo v njih deloma še živeče priče. Kajti nič ni lažjega, kakor pristaviti svoj lonček h kolli in položiti mrtvecu na jezik kako idejo ali besede, ki jih ni nikdar izgovoril. O stvarjanju takih »zgo-dovinskih dokazov« bom še govoril in navedel tudi nekaj drastičnih konkretnih primerov.

Odkrita beseda in preprost nastop sta pridobi-la Kreku simpatije in zaupanje širokih ljudskih

bile njegovo polemike na javnih shodih v letih de-vetdesetih, ko je prišlo večkrat do pravcati bitk med pripadniki obeh struj. Pozneje se je izogibal debat na javnih zborovanjih.

Glas mu je bil jeder, klén, a brez odzvoaka; ubit, skoraj kričav, kar pa ni motilo in sega je uho hitro privadilo. Imel je nenavadno bister po-gled; takoj je presodil položaj, in če se mu je zdel sumljiv, je govoril umerjeno, previdno; povedal je isto z drugimi besedami. Udaril je šele proti kon-cu, češ: Za mano potop! Notranjega nemira, ki ga je navdajal v takih trenutkih, pa ni mogel prikri-ti; bil je preveč eksploziven. Med popolnoma svo-jimi je bil bolj razborit in udaren. Dolgoletna prak-sa ga je napravila za rutiniranega mojstra besede. Lahko je napravil vsak čas, kjerkoli, pripravljen ali ne. Plitkost političnega boja na strani tedaj vla-dajoče, pozneje manjšinske stranke, ki je operi-rala zgolj s plehkimi krilaticami, je povzročila, da se ni še bolj razvil. Položaj je tupatam izzvil tudi gorjačarski ton. Sploh meče tista doba svoje tem-ne sence daleč v sedanost; zmaličila je mnogo ta-lentov na vseh straneh, da se kažejo slabe po-sledice tega še danes v vseh panogah našega živ-ljenja.

Nemogoče je, opisati Kreka celo samo kot go-vornika na tako tesnem prostoru. Dasi krščanski socialist in fanatičen strankar, sega njegov človeški lik tako daleč preko ozkega strankarskega in časovnega okvirja, da bo še dolgo svetlil zgled ne-sebične delavnosti, poguma in požrtvovalnosti. S svojim delom je porušil mnogo zastarelih nazo-rov in položil marsikateri kamen v stavbo nove družbe tam, kamor roka drugih še dolgo ne bi segla. Seveda, zdaj, ko ga ni več, se zanj tepejo vsi, kakor za Cankarja. A ko bi ostala in bi ne povedala nič novega, nego ponovila samo staro — gorje jima! — slabo bi se jima godilo.

Inteligenca in demokracija

Iz doslejšnje »Slovenijine« debate o krizi demokracije smo razbrali dve glavni dejstvi:

1. Bistvo in težišče krize tiči, kakor jo je najtočneje označil češki filozof in državnik dr. Edv. Beneš, v krizi demokratov samih, v dušeduhovni krizi voditeljev in volilcev, ki se izraža v umsko-nravnstveni degeneraciji sodobne duše. Socialna atomizacija s pretiranim ojačenjem egoizma oseb in ras (strank) je nadvladala kolektivno težnjo skupnosti in solidarnosti v državi in človeštvu.

2. Ideja in ustanova demokracije je sotrudno-razvojna (kolektivnogenetična) količina, ki se vzporedno z notranjim razvitkom možganov in razuma in z zunanjim razvitkom političnih, gospodarskih in kulturnih potreb izpreminja, napreduje ali nazaduje. Na trenutni razvojni stopnji demokracije so se z umsko-nravnstveno degeneracijo pojavile nove mutacije ali variacije problema, ali si naj ljudstvo samo voli zastopnike ali pa mu jih naj imenuje vlada, oziroma vladajoča stranka, ali pa naj po kombinaciji obeh določuje poslance deloma volitev, deloma imenovanje? Ali naj torej sodeluje v vladi od spodaj izvoljena (elektivna) ali od zgoraj imenovana (avtoritativna) ali pa mešana (elektivnoavtoritarna) demokracija?

Dušeduhovni razvoj človeštva se nahaja na prehodni stopnji drugega sunka ali obnove. Prazgodovinski podatki upravičujejo mnenje, da je prvi razvojni sunek v terciaru približal človeka, čeprav na nizki stopnji razvojne spirale, že visoko idealu kolektivne demokracije. Upad prvega razvojnega sunka v diluviju pa ni obsegel dušeduhovne celosti, marveč le čustvenonagonski del (emocijo). Nov dokaz, kako ostro in dosledno moramo v nji razlikovati obe razvojni stopnji ali sestavini, dušo in duha, biološki in umski fenotip, ki se lahko neodvisno drug od drugega po svoje razvijata. Izvršil se je prvi odcep z enostransko superaktivacijo individualističnega duha (intelekt) in z enostransko inaktivacijo prvotne kolektivistične duše (sočutnih čustev in nagonov). Neugodna izprememba okolja je povzročila enostranski napredek individualističnega razuma in upad prvotnega kolektivizma v smeri individualizma (individualistične morale). Ta enostranski razvoj pa se je izdejstvil brez načrta in zavesti, torej mehanično brez človeške krivde in volje zgolj po nadsilnem pritisku zunanje, neprijazne prirode. Dalje ga ublažuje tudi dejstvo, da diluvialna degeneracija (dekadenca) ni zajela hkrati vsega človeštva, zlasti ne onega na jugu in tam, kamor niso dosegle ledene dobe.

Bojevitni nomadi, osvajalci s severa in iz puščave so jo šele pozneje splošno razširili v neizkvarjenih dušah z nasilnim ponavljanjem in pritiskom. Od tod sijajni intelektualni in tehnični napredek in barbarska zaostalost čustvenonagonske, individualistične duše!

Tista polovičarska psihologija, ki pozna le zavestno polovico, le zavestni fenotip duše, nam razlaga tudi praktično neuspešnost sicer idealnih konfesij. Ugnetajo namreč le zavestni fenotip spomina s predstavami in pojmi, a zanemarijo glavno polovico in osnovo duše, podzavestni ali biološki fenotip čustev in nagonov. Šele znanstvena psihotehnika je odkrila skrivnost, kako je mogoče vzgojno vplivati tudi na biološki fenotip in z njim emocionalizirati duhovni fenotip predstav in pojmov. Da ne bo dialektičnega zavijanja, opozarjamo tudi na razliko religije in konfesije. Religija obsega splošne, za vse kraje in čase veljavne pojme verskega doživljanja, torej nekak verski genotip, ki se v pozitivnem razvoju diferencira v različne fenotipe konfesij. Znanstvena religija je osnova vsake resne teologije, brez nje bi ostal vsak teolog le nazadnjaški »šušmar« kakor zdravnik brez znanja normalne anatomije in fiziologije. Kakor pričata fanatični bramanizem in izlam v Indiji, izvira vsaka konfesionalna zagrizenost in nestpnost iz religiozne nevednosti.

Poedini filozofi so že v preteklosti opozarjali na ta razvojni nedostatek, a njih glas je izzvenel in ugasnil v praznini brez resonance v vodilnem sloju. Šele v zadnjem stoletju se je začelo avtomatično obračati na boljše, najbrže po notranjem ritmu splošnega dušeduhovnega razvoja. Polarno nihalo duše je doseglo najskrajnejšo točko individualizma in se avtomatično obrnilo v nasprotno smer kolektivizma. Seveda podpirajo to novo smer prirodnega ritma vzporedno usmerjeni napori filozofov. Individualistični odcep duše in duha je zadel v prvi vrsti vodilni sloj (inteligenco) in potegnil deloma 80% ljudskih duš z nasilno indukcijo za seboj.

Propad kolektivne demokracije so pospeševali še drugi razvojni in tehnični vzroki, pred vsem funkcija mase. Z naraščajočim številom je začelo delovati v kolektivni tolpi načelo diferenciacije (različevanja) in delitve dela, po katerem se je avtomatično izvršila prva delitev kolektivne celice v maso in vodstvo. Kakor komunizem je tudi kolektivna in neposredna demokracija mogoča le v ozkem krogu in obsegu. Dalje so tehnični razlogi

preprečevali razvoj klasične (neposredne) demokracije:

1. ker noben prostor ne more sprejeti vseh volilcev in velikansko število zborovalcev sploh izključuje vsako razpravo in debato;

2. ker enako zahteva tudi uspešno delo vlade (eksekutive) omejenega števila članov. Tako je glede zborovanja in vlade nujno prodrlo načelo zastopstva (representance): volilci so si morali izvoliti zastopnike (poslance), varuhe svojih interesov (juristično važna plat!) in le posredno vplivati na državne posle. Težišče neposredne, klasične ali kolektivne demokracije se je premaknilo v izvoljeno zastopstvo (parlament), v izvoljene voditelje (demagoge). Tako okrnjena demokracija je postala sama v sebi notranje protislovje (contradictio in adiecto), kajti pravilna in kolektivna demokracija zahteva po svojem bistvu neposredno udeležbo vseh enakopravnih občanov.

Na današnji socialni in dušeduhovni razvojni stopnji ostane, žal, edina možnost vodilno reprezentativno, avtoritarne ali mešane demokracije, a vsa kriza demokracije se omeji in zvede na problem vodstva (inteligence). To so spoznali tudi v Italiji in Nemčiji ter začeli s praktično in sistematično, intelektualno in moralno vzgojo bodočih voditeljev in njih naraščaja.

Začasna in prehodna volilno reprezentativna, avtoritarna ali mešana demokracija pa mora medtem še višje dvigniti večnostni ideal kolektivne in neposredne demokracije, kar stori na sledeč način:

1. da povede najširše ljudske mase v borbo za organizacijo znanstvene evgenike in psihotehnike (vzgoje), ki naj v bodočih stoletjih ostvari popolno intelektualno in moralno enakost vseh državljanov;

2. da omogoči v bodočnosti kolektivno in neposredno demokracijo s tehničnim napredkom zborovanja in vlade, za avtomatičnim redom, po katerem pridejo za kratko dobo vsi volilci v lokalni ali skupni vladi na vrsto.

Omega.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gnetno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Zakon resnice

(Prispevek filozofiji prirodnega razuma.)
(Nadaljevanje.)

UVOD.

Prvo poglavje. Dušeduhovna revolucija.

3. odstavek. Kritika prirodnega razuma.

§ 4. Katastrofalne izpremembe diluvija so usmerile in zbrale vso duševno energijo v kruto borbo za obstanek osebe. S tem so superaktivirale samočutni individualizem (egoizem) ter odcepile iz prvotne sintetičnoanalitične celosti analitično pozornost, ki je pod vplivom imanentnega idealizma (solipsizma) in emocionalnega, omejenega individualizma prevzela vso miselnost ter pokrenila filozofijo analitičnega in individualističnega racionalizma s prepričanjem, da ima razumna duša vse pojme in resnice a priori, to se pravi brez izkustva prirojene. Po dogmatičnem apriorizmu je upravičeno zatiral vsak filozof, da so samo njegovi pojmi pravilni in resnični. In vendar še nobeden niti slutiti ni obeh pojmov razvoja in sodelovanja! Tako se je tudi filozofija razpršila v množico protislovnih struj. Ker individualistični racionalizem ni poznal skupnega ali kolektivnega kriterija resnice, je običajala filozofska borba v močvirju materialističnega skepticizma in agnosticizma, češ, da človeški razum sploh ni sposoben spoznati nobene resnice: Ignoramus et ignorabimus! Non liquet et non liquebit! In zofistična dialektika je prenesla politični kriterij osebne ali plemenske nadmoči tudi na duhovno polje filozofije in resnice: resnično je samo to, kar trdi nadmočna oseba. Kriterij resnice je nadmoč osebe ali plemena (organizacije).

Analitično individualistična metoda je usmerila vse opazovanje in mišljenje ter umetno, nasilno razcepila celo vrsto prirodnih skupin in celot. Iz kompleksov odcepljene prvine ali razvojne stopnje je superaktivirala, osamostalila (hipostazirala) ali pa jih s pojmovnim prenosom (metabasis eis allo genos) strnila v fantastičen sistem. Tako je zmedla in prevrgla pravilno podobo duše in prirode. Te deloma že navedene razcepitve in osamosvojitve onemogočajo pravilno mišljenje in ovirajo napredek v spoznavanju. Razvojna revizija jih z odvzetjem namišljene samostojnosti (individualizacije) spet uvrsti na pristojno mesto v prirodni celosti ter vzpostavi iz razmetanih in očistih drobcev pravičen kompleks.

Individualistični racionalist je prezrl sotrudno-razvojni izvor in nastoj razuma. Iz genetične verige je izločil lastni, omejeni razum, ga osamostalil in ovekovečil, kakor bi se bil odsev kapljice odtrgal iz morja, se z emocionalno in domišljavo fantazijo napihnil ter zistil (identificiral) z brezbrežnim oceanom samim. V istini pa je vsak individualen intelekt le specifičen in omejen posnetek vesoljne prirodne dogodnosti. Analitični racionalizem odceplja subjektiven učinek in odsev iz vesoljne in stvarne celosti, ga osamostalja, podtika in vtihotaplja celosti za izvorni vzrok, kakor bi senca rodila stvar in ne narobe. Vesoljna zakonitost je objektivna celost, a vsak individualen razum samo nje delni in subjektivni posnetek. Kaj moremo torej pričakovati od individualističnega racionalizma brez genetične legitimacije, ki hoče objektivno vesoljnost sflačiti v odcepljeni, prirojeni okvirček subjektivne sence?

To individualistično zakrknjenost vzdržujeta zlasti perversizja slasti in demonizacija nagonov (samoljubnosti, grabežljivosti, pohotnosti). Normalen človek uživa slast le v tem, kar pospešuje njegov obstoj in razvoj. Perversizja slasti pa umetno in nasilno izveža človeka v uživanju tega, kar se splošnosti gnusi, kar njega in druge boli in uničuje, da uživa slast v trpljenju, trpinčenju in gnusobi. Dolgotrajno in čustveno ponavljanje, pretiravanje (superaktivacija) povzroča demonizacijo (fanatizacijo) nagona. Demoniziran (fanatiziran) človek je brezumen stroj, ki ga slepo žene motor avtomatičnega, nadmočnega nagona, dokler ne doseže sugeriranega mu namena ali ne pogine v boju zanj.

Iz biologije vemo, da se človeški genotip razvija v dveh stopnjah fenotipa, v stopnji duše in duha (razuma). Iz podedovane in prirojene duše nastane le biološki del telesa s podzavestjo čustev in nagonov. Razum kot druga stopnja fenotipa se razvije šele po rojstvu pod vplivom okolja in vzgoje. Po prirojeni duši so si vsi ljudje biološko enaki, a se intelektualno razlikujejo po privzgojenem duhu. Potencialno enaki genotipi se razprše, a v vsaki razpršeni obliki fenotipa se izrazi le del (diferencial) integrala kakor v vsakem kamenčku le del mozaika. Omejenemu razumu individualja je subjektivno pristopen le del rastoče in razvojne resnice, sotrudnorazvojni (kolektivni) razum vseh narodov in časov spozna šele vso in pravilno resnico.

§ 5. Individualistični racionalizem izvršuje na vse načine — analitični razcep je samo eden med njimi — samovoljna nasilja v spoznavanju resnice

ter ne priznava, ne uvaža dveh osnovnih spoznavnokritičnih dejstev: 1. da je individualna spoznavna sposobnost omejena; 2. da pa naša spoznavna omejenost ni absolutna, marveč samo relativna, in se zmanjšuje s sodelovanjem, z napredkom individualne razvednosti in izumevanjem umetnih čutil (aparatur). Naša spoznavna sposobnost raste in napreduje v nasprotju s agnostično in skeptično dogmo racionalizma: Ignoramus, sed noverimus (gnoribimus)! Non liquet, sed liquebit!

Po razvojni nujnosti in degeneraciji se je odcepil iz prvotne kolektivne sozvesti slepi, samočutni individualizem in se s tisočletnim ponavljanjem (dresuro) superaktiviral do »demoničnega« avtomatizma in solipsizma, po katerem je le ena oseba ali rasa izbrana za absolutnega vladarja vsem drugim. Pod vodstvom individualistične degeneracije si je egoizem zasnoval lastno organizacijo, ki mu naj bi za večne čase zajamčila in zavarovala neomejeno gospostvo in nadmoč. Proti ljudski masi z brahialnim nasiljem, proti inteligenci z duhovnim nasiljem, s filozofijo individualističnega racionalizma.

Pravično moramo priznati, da človek ni začel po lastni krivdi ali prirojeni zverinski zlobi v degeneracijo. Z njo se je seveda njegova razvednost enostransko usmerila ter postala žrtev avtosugestivne prepričljivosti, žrtev iluzije solipsizma in jaza, žrtev iluzije prirojene vsevednosti. Tako je racionalizem nehotе zabredel v brezizhodno in nerešljivo protislovje, po katerem naj bi istočasno veljala afirmacija in negacija, trditve apriorizma (prirojene vsevednosti) in zanik skepticizma (večne nevednosti), a vendar je še pravočasno spoznal nevarnost notranje protislovnosti. Pod vplivom etične degeneracije si je takoj skoval zvijačno orožje — dialektike, zvijačne logike s praznimi, genetično nedokazanimi trditvami in varljivimi sklepi. Zvijačno dialektiko je proglasil za glavno spoznavno metodo, ki naj bi za vedno tudi onemogočila kritiko in revizijo izmišljenih, samo obrambi individualističnih interesov služečih trditev. Obenem je uvedel dialektiko (zofistiko) in dialektične vaje (disputacije) v javno vzgojo po šolah.

Pod varstvom in zaščito vsevedne, vsepregovorne dialektike se je prepustil individualistični racionalizem vetrom divje, čustvenonagonske fantazije in brez vsake razlikovitosti zmešal objektivne predstave in subjektivne umišljave, znano za neznanim po mehaničnem dopolnilnem refleksu in prenašanju raznovirnih pojmov. Poleg analitičnih razcepov in hipostazacij (osamostalitev) je dialektična

OPAZOVALEC

Bojevniki in „Boj“

Zvedeli smo, da so od členov »Boja« izstopile kolektivno včlenjene organizacije: rezervni častniki, četniki in pred kratkim še prostovoljci. Ostali so v »Boju« samo vojni invalidi in skupine bojnikov. Kljub temu imajo v »Boju« še vedno glavno besedo prostovoljci, predvsem g. Fabjančič. Sedaj namerava »Boj«, ki prav za prav nima nobene pravice več do obstoja, ker je večina kolektivnega članstva izstopila, ostalim členom »Boja« vsiliti nova pravila, s katerimi odpravlja kolektivno članstvo, krajevne organizacije »Boja« naj bi se pa po novem imenovala »Skupine bojnikov«. Proti temu sicer bojniki nimajo ničesar, saj so člani kraj. org. »Boja« tako sami bojniki, zdi se nam samo potrebno poudariti, naj krajevne organizacije »Boja« sprejmejo prej stara pravila skupin bojnikov. Stare skupine bojnikov obstajajo namreč že več let, imajo svoja lastna od oblasti odobrena pravila, torej se smejo le one imenovati Skupine bojnikov, nikakor pa ne druge organizacije z drugačnimi pravili. Skupine bojnikov, ki so kot dobrovoljci, rez. častniki, četniki in invalidi, kolektivno vstopile v »Boj«, so od vsega početka opozarjale, da naj se neorganizirani bojniki organizirajo le v Skupinah bojnikov. Namesto tega je pa »Boj« čisto po nepotrebnem ustanavljal krajevne organizacije in tako sam napravil razliko med bojniki in borei ter razliko v pravilih. Ker pa imajo bojniki svoja od oblasti potrjena pravila in svoje udomačeno ime, vendar ni mogoče, da bi si druge organizacije z drugimi pravili prilastile njih imena. Nikakor ni mogoče, da bi stare Skupine bojnikov sprejele pravila »Boja« in se prilagodile novim pravilom, kakor zahteva osnutek novih pravil. Stare skupine bojnikov morajo vendar o tem na svojih odborovih sejah in občnih zborih razpravljati, ne pa da bi jih postavili pred izvršeno dejstvo. Več Bojnikov.

»Zveza organizacij knjižarjev v Beogradu« je razposlala »vsem jugoslovanskim knjižarjem« neki poziv, ki ga je podpisal za »Savez knjižarskih organizacij kraljevine Jugoslavije« predsednik (ne morebiti predsednik) Lavoslav Schwentner, Ljubljana. Da ni poziv pisan v slovenščini, se pri tej kot pri vsaki drugi savezni zadevi samo po sebi razume. Izjemoma pa tudi ni pisan v srbohrva-

ščini, to se pravi tistega, ki je pisan v pravilni srbohrvaščini, so razposlali srbsko-hrvaškimi knjižarjem. Za slovenske knjižarje pa so ga spisal v nekem posebnem umetnem jeziku, v nekakšnem jugoslovanskem volapüku, ki bi lahko se ob njem učili vsi esperantovci, idovci in kar jih je še prijateljev in pripadnikov umetnih jezikov.

Za zgled navajamo zaradi pomanjkanja prostora samo en odstavek, kakor se sicer dobro zavedamo, da bi bila navedba celega poziva ne samo poučno, ampak tudi zabavno berilo:

»Uprava Saveza, vzemajoč v ožir značaj samega dela in potrebo da se ono pokloni v velikem številu omladini, rešila je da more biti najmanj prilog Din 200.—, ker želi da danes ko se nam divi celi svet, tudi s primerom pokažemo da smo narod dostojen velikih ljudi, smatrajoč da vsaki oni pojedinec, ki se ne žrtvuje radi občega dobra, ni dostojen te velike zajednice.«

Jezik je to, ki ga vsekako celo »Jutrovi« uvodniki od daleč ne ne dosega, kljub temu, da jim mora tudi največji jugoslovanski nevoščljivci priznati, da so se povzdignili že na zelo veliko stopnjo. »Prid', Jutrov' zidar, se les učiti!«

Obžalovati moramo pri stvari samo, da je podpisan na tej nakazi slovenski založnik, ki je svoje dni izdajal Cankarjeve spise. Cankar pa takšnole »kolofoktarstvo«, ki ga Cankar ni mogel dovolj prezirljivo označevati — ali je to slučaj, ali pa je bil le zgolj knjigolrži slučaj, da je bil Schwentner nekoč Cankarjev založnik?

V Vojvodini ni nazadovanja trgovine in obrta.

Po statistiki Zbornice za TOI v Novem Sadu je bilo na njenem področju v oktobru prijavljenih: 61 trgovin, 17 gostilniških, 93 obrtniških, 1 industrijski obrat in ena industrijska prodajalnica. Odjavljenih pa je bilo: 52 trgovskih, 71 obrtniških, 11 gostilniških in 1 industrijski obrat. V oktobru se je torej povečalo število trgovinskih obratov za 9, obrtniških za 71, gostilniških za 6 in nova je 1 tvorniška prodajalnica. Pomožnih obratov je bilo na novo ustanovljenih: trgovskih 8, obrtniških 5 in gostilniških 2, medtem sta prenehala obratovati 2 trgovska in 2 obrtniška obrata.

V Vojvodini torej ne samo da ni govora o kakšnem propadanju trgovine in obrta, ko v Sloveniji, statistika celo izkazuje napredovanje na vsej črti. Velja si to zapomniti, če bi kdo zopet hotel sklepati o bogati Sloveniji.

»Trgovski list.«

metoda racionalizma najupornejša ovira v razvoju kolektivnega (sotrudnorazvojnega) intelekta. Še Descartesu, očetu moderne filozofije, je brez pomislekaabila in na pr. z naivno negativnoprivativno definicijo duše za stoletja ovrla napredek znanstvene psihologije.

S preziranjem znanstvenega principa genetike (razvojeslovja) si je racionalizem zapiral spoznanje, da je človeku prirojen le telesni (biološki) fenotip, da pa je duhovni (intelektualni) fenotip ali razum šele po rojstvu pridobljen iz okolja in vzgoje. Poglejmo samo individualni razvoj! Novorojenček ne zna rabiti niti čutil, niti jezika in udov. V vsem ga morajo starši ali vzgojitelji šele izučiti in izvežbati. Duhovni razvoj pa se vrši v dveh stopnjah, v pasivni in aktivni. Na prvi (heteronomni) stopnji človek le opazuje okolje in pasivno sprejema vtiske iz njega (besede, kretnje, nazore, običaje). Na drugi (avtonomni) stopnji, ki je ne doživijo in dosežejo vsi ljudje, se mu šele zbudi samozavest, da začne v mladosti pasivno sprejete predstave in pojme aktivno, kritično tehtati in primerjati. Pri tem pa je čudno le to, da se človek na pasivni mladostni stopnji ne zaveda postopnega razvoja predstav in pojmov, da se njegova zbuena samozavest samo čudi in strmi: odkod to gotovo in urejeno bogastvo predstav in pojmov? Psihologija pojasnjuje to skrivnost z ugotovitvijo, da spremlja z močnim afektom in dolgotrajnim ponavljanjem sprejete predstave delna »retrogradna amnezija« (pozaba) nastanka. Predstava ali kompleks je v spominu, a človek se ne more spomniti, od kod in kdaj? Take v pasivnem, mladostnem izkustvu sprejete predstave, pojme, nazore, čustvene reakcije, navade (umetne nagone) in komplekse s pozabo nastanka imenujemo — anticipacije.

Med take v pasivnem mladostnem izkustvu pridobljene anticipacije s pozabo nastanka sodijo vse takozvane kategorije ali apriorni pojmi. Ker je genetično slepi racionalizem prezrl njih izkustveni nastoj, si njih duševne prisotnosti v gotovi obliki ni mogel drugače razložiti nego z domnevo apriorizma al prirojenosti. V istini pa je racionalizem sam le stara, okorela razvojna stopnja empirizma, ki se po slepem in konservativnem zakonu vztrajnosti omejuje na ohranitev starih, na nižji razvojni stopnji davno in izkustveno pridobljenih anticipacij ali pojmov. Nepriradni antagonizem med racionalizmom in empirizmom je umetno izval individualistični racionalizem s tem, da je preteklo stopnjo iztrgal in odcepil iz razvojne vrste ter jo osamostalil proti razvojni celosti empirizma.

§ 6. Kljub zablodam individualističnega racionalizma ostane intelekt (razum) voditelj čustvenonagonskega in mističnega iracionalizma (duše, srca), ki še nikoli ni obogatil civilizacije niti z najmanjšo pridobitvijo in je vedno le oviral kulturni napredek. Nasprotno, v prenovljeni obliki kolektivnega (sotrudnorazvojnega) racionalizma se uveljavi intelekt s potencirano močjo in vpreže v službo resnice vse podzavestne in iracionalne sile.

Revizija individualistične civilizacije in kulture je potrebna kakor neka splošna psihoanaliza raznovrstnih, iz preteklosti podedovanih individualističnih kompleksov, ki pritiskajo ljudsko dušo in ovirajo svobodni razmah. A razkrivanje, osveščanje zmotnih odcepov, blodnih sistemov in dialektičnih prevar je tako ogromna naloga, da jo bo vstanu izvršiti samo organizacija kolektivnega intelekta v bodočnosti. Posamezen, še tako sposoben filozof more po spoznavnokritičnem dejstvu osebne omejenosti sodelovati le s prispevki in pobudami.

Velike so teoretične ovire, a še večje so praktične, ki jih takorekoč z materinim mlekom vsesavamo in so že prepojile vse naše vsakdanje, anticipativno življenje. Samočutna, odcepljena analitična pozornost je vkovala vse naše glave, vsa naša srca, vso našo javno in šolsko zgojo v individualistične verige.

Kakor velik pomirjevalec, vlivajoč olje na razburkane valove, deluje nastajajoči kolektivni intelekt. Sočutno sonce njegovega optimizma prodira zadnje oblake. Tudi dušeduhovna revolucija se vrši po principu moderne, legalne in nekrvave politične revolucije. Seveda najprej na materialni periferiji ekonomskih odnosov. Silovitost »ekonomskih individualistov« ponehuje in popušča kar sama od sebe. Regulacijo veleobratov izra kolektivnim organom (državni monopoli, karteli, trusti, koncerni, zdruge in korporacije). Socializacija prihaja iz višin »ekonomskega individualizma«. Stalež državnih uradnikov je že izdaven socializiran po državi sami. V vsem preravnovanju pa stoji nepremakljivo kakor granitna svetilnika oba ideala osebne svobode in omejene, z lastnim delom pridobljene osebne lastnine kot jamstva osebne svobode.

V zadnja kosišča in skrivališča je kolektivni intelekt naravnal jarki reflektor znanstvene evgenike. In že se umikata pred njim zadnji, strah obujajoči senci: senca patološke zagrizenosti, malenkostne osebne maščevalnosti in njena posestrima, neznatna manjšina degeneratov, rojenih delomrznih tatov, požigalcev in morilcev, ki so prežali do-

slej v temnih brlogih ter čakali svoje ure in konjunktore v nemiru in neredu socialnega prehoda.

Prirodni, zdravi kolektivni razum obrača svoj sintetičnoanalitični pogled v zvezdno nebo in vzklika: Različnost je življenje, enakost je smrt! Kaj bi nastalo, ko bi se to vsemirje nakrat izenailo in bi prenehale vse difference? In vendar se giblje ta brezbrojna množica diferenciranih, kozmičnih individuev v najpopolnejšem miru in ravnovesju. A kaj bi se šele zgodilo, ko bi se te prijazno in svetlo pozdravljajoče zvezde nakrat spremenile v »individualistično superaktivirane racionaliste«? Gotovo ne bi v neskončnem prostoru završal manjši kaos, nego vrvi sedaj po zemlji. In vendar se širi harmonija makrokozmosa tudi že v mikrokozmos človeštva, ki sprejema na vsej črti princip kozmičnega, to se pravi sintetičnoanalitičnega soglasja: enota v množtvu in mnoštvo v enoti! Tudi spoznavnokritični, prirodni in kolektivni razum uvideva, da vodi pravilno spoznavanje isti princip medsebojnega soglasja. Ali ni tudi resnica samo odnos soglasja med subjektivno predstavo in objektivno stvarjo?

Kritični, prirodni razum posega celo v podzavestno globino emocionalne duše in »individualistični kompleksi« se trgajo in izginjajo pred prodorno bistrino ponavljajoče se psihoanalize. Celotoba kompleksa strahu in mržnje, razdvajajoča človeštvo na dva sovražna tabora! Različnost je bistvo življenja, potrebno je samo urediti in uravnovesiti prevelike difference, da se oba nasprotnika ne bosta več gledala v preveliki razdalji in razliki kakor mrka krtina in sončni Triglav. Oba, ekonomski individualist in proletarec, trepečeta v istem, nepotrebnem strahu pred gladom in mrazom, požigom in umorom. Saj človek po svojem izvoru ni slab in krvoloč, marveč je po svojem zdravem jedru blag in dober. Izrodil se je samo v kruti borbi s trdo, mačehovsko materijo prirode, postal je žrtev slučajnega, breznačnega razvoja in svoje spoznavne omejenosti (nevednosti). Nikjer se ne odraža tako jasno enota človeškega občestva kakor na spoznavnem polju. Šele vsi, specifično omejeni in med seboj se dopolnjujoči poedinci tvorijo prirodno celoto, a tako, da bolj nadarjeni dopolnjujejo in vodijo svoje manj nadarjene brate. Samo s kozmično sozavestjo prežarjeni kolektivni intelekt obeta rešitev iz slepe gonje čustvenonagonskega iracionalizma: načrten razvoj in organizirana vzgoja nove bratske, po sožitju in sodelovanju hrepeneče duše prenese kozmično harmonijo tudi na zemljo.

Dr. Pavel Dvojnik.

Zeljo imate glede spolnitve lista? Priznavate potrebo njegovega obstoja, le predstavljali ste si ga drugačnega, reprezentativnejšega! Omogočite dvig lista z rednim plačevanjem naročnine in z nabiranjem naročnikov-plačnikov!

Naročajte in širite naš tednik!

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake duži, ne da bi hotela s tem zanižati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Vstaja sužnjev

Posledica rimskih zmagovitih vojen in roparskih pohodov v zadnjih letih pred Kristusom je bila, da se je nagomililo v rimski državi velikansko število sužnjev. Za časa cesarja Avgusta so šli polovico vsega prebivalstva. Po rimskem pravu je bil suženj stvar, s katero je lastnik delal, kar je hotel: sužnja je lahko vsak čes ubil, prodal, trpinčil, ali kar se mu je sicer zdelo. Edino, kar je upošteval, je bila njegova delovna moč, in trdo ravnanje s sužnji je imelo edino mejo v oslabitvi te delovne moči. Samogoltni gospodarji so seveda izrabljali delovno moč sužnjev prav do zadnjih meja, na najbolj nečloveške načine. Tudi v običajih in pravstvu antičnega sveta ni imel suženj prav nobenega varstva. Tisti antični svet je bil sploh trd in okrut, in če so nekateri gospodarji ravnali s sužnji lepo ali jim celo dali prostost, so bili to pač izjeme, kolikor pač podelitev prostosti ni bila preračunana in prodana za gotovino, ki jo je moral osvobojeni suženj z napornim delom plačevati svojemu gospodarju, če ni hotel — vrniti se v suženjstvo.

Pa ne samo za delo doma in na polju, za delo v obrtnih podjetjih, za veslarje na takratnih ladjah, ki so poznale kot gibalno silo razen vetra samo še moč človeških rok, so rabili sužnje. Zenske sužnje so dajali v hotnišnice, moške so pa urili v borjenju za gladiatore, da so potem nastopali v rimski areni in tam prelivali svojo kri, gledalcem v zabavo in svojemu gospodarju v dobiček.

Več ko je bilo sužnjev, manjša je bila njihova vrednost, krutejša njihova usoda. Zato so se začeli upirati, zlasti bivši vojščaki, zasluženi v vojnah. Vendar od uporov v večjem obsegu ni prišlo, dokler ni nastopil Spartakus.

Tudi Spartakus je bil vojni ujetnik. Bil je doma iz trakijskih gor, bajle knežjega rodu, lahko mogoče, da slovenske krvi. V Kapui so ga urili v borjenju, da bi pozneje zabaval rimsko drhal s prelivanjem svoje in svojih tovarišev krvi. Neznosna usoda za tega ponosnega moža. Leta 70 pr. Kr. je pobegnil s 70 tovariši in začel pozivati druge sužnje na vstajo. V nekaj dneh se je zbralo okoli njega kakih 50.000 sužnjev, ko pa je potolkel rimsko vojsko pod zapovedništvom pretorja Marinija, je narasla vojska sužnjev na 120.000 mož. Rim se je začel tresti, Kampanija, Lukanija, Apulija so padle Spartakovim četam v roke, ki seve niso poznale usmiljenja, katerega jih ni nihče nikoli učil, nihče jim skazoval.

Toda suženjsko vojsko je doletela usoda vseh v naglici zasnovanih nediscipliniranih vojsk. Manjkalo je strogega reda, sloge, dobrega orožja, seveda tudi vojaške izurjenosti. Zlasti po prvih uspehih so se pokazale te pomanjkljivosti prav posebno očitno. Tako se je zgodilo, da jih je rimska vojska najprej potisnila nazaj, na jug Italije. Tam so se močni oddelki vojske ločili od Spartaka. S tem je bila zapечатena usoda suženjske vojske. — Pri Peteliji je pretor Licinius Krasus Spartaka popolnoma premagal. Spartakus je tudi sam padel v boju.

Spodaj prinašamo odlomek iz življenjepisa romana »Spartakus«, ki ga je spisal nemški pisatelj René Schickele in priobčil v »Frankfurter Zeitung«. Bilo je to seveda še v času, ko ta list še ni bil »izenačen«. Schickele živi sedaj v prostovoljnem pregnanstvu izven Nemčije. Za izbrane duhove pač ni prostora v izenačeni domovini.

Uredništvo.

Tu bi pa vprašal človek, kaj je bil pglavitni nagib za Spartaka.

Mar je čutil, do obupa, potrebo, da živi bojevitost? Gotovo je bil preznamenit, da bi ne bil hotel voditi, in vedno je nevarno, zaslužiti pametnega in po dejanjih blepečega človeka. Rimljani so to vedeli in si pomagali tako, da so osvobodili bolj nadarjene in prilagodljive sužnje, ki so postali potem navadno najboljšo oporo države. Up, da pride po tem ovinku v vladajoči razred, je zaigral Spartakus že Trakiji, ko je bil po svojem prvem pobegu spet vjet. Bil je lahko vesel, da ga niso križali, ampak samo prodali za sužnja. Bržkone so spoštovali Rimljani v njem rojenega gošpoda. Toda padec med gladiatore mu je spet vzel

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoji ob zidu. Brez žrtve ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunja, ki jo vlačí veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja publoglavcev za razodetje.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti št. 17 tednika »Danica«, ki izhaja v Zagrebu.

Čehi zoper diktature.

V češko-slovaškem državnem zboru je te dni spregovoril tudi ministrski predsednik Malypeter o perečih vprašanjih češko-slovaške politike, ki se suče zlasti okoli obrambe demokracije:

»Mi stojimo na tleh demokracije in jo bomo radi branili proti vsakemu poskusu, uvesti drugačno državno obliko, naj že pride napad od kakršnekoli strani. To stališče zahtevamo od vseh tistih, ki imajo na podlagi našega demokratičnega reda enakopravnost v političnem življenju. Ne priznamo nobenih obljub lojalnega sodelovanja, ki so vezane na posebne pridržke in pogoje. Vlada bo podala zakonske predloge, ki naj ovirajo zlorabo demokratičnih pravic za katerokoli razkrajanje državnega življenja, za ogražanje ustavne, ozemeljske in zakonodavne enote države, za ogražanje njene republikanske državne oblike, kakor tudi za cepljenje političnih sil.«

mnogo tega, kar mu je darovala prizanesljivost zmagovalcev. In vsekako mu je manjkala potrpežljivost, da bi čakal. Tudi če mu je šlo res zgolj za njegovo osebno prostost (mar ni to dovolj, da žene moža, kakor njega, do najskerajnjšega?), je ni mogel pri tistih razmerah doseči drugače, kot v velikem merilu in s sredstvi, ki jih poznamo.

Nič mu ni bilo manj mar, kakor častihlepnost, da spremeni svet, odreši človeštvo ali mu da tudi samo nov zakon. Takih sanj ne pozna primitivni človek, že celo pa, če ima moč in razumnost ropne zveri. Da se kdo povzpne tako visoko, mora biti otrok stare kulture in misliti daleč preko sebe. Umški razdiralci kulture spadajo vedno k njenim učencem in uživalcem, preden uskočijo in postanejo učitelji novega. Vsaka družba redi svoje lastne grobarje, in v resnici je tragično, da pospešuje svoje klavce vprav najplemenitejša lastnost vsake kulture, velikodušnost, s katero oddaja svoje duhovne darove vsakomur.

Spartakus se ni naučil od Rimljanov dosti več, kot nekaj malega vojaškega dela, in celo tisto malo, kar je prevzel, ni mnogo veljalo v njegovem stavu. Vendar komaj če je domneval, da bi ga več ne bili mogli naučiti, ker so predstavljali on in njegovi ožji višji stopnjo človeštva, medtem ko bi bili Rimljani zreli do gnilobe in obsojeni od duha vesoljstva, da poginejo. Proti tej domnevi, ki jo vidimo pri novejših piscah, govori pravilna ocena nasprotnika, upiranje, da bi napadel glavno mesto, neopretrgani poskusi, zapustiti deželo. Vse vojne navzgor in navzdol po polotoku in od enega obrežja do drugega niso imele drugega namena, kakor slabiti sovražnika in ga zadrževati tako dolgo, da se pokaže prilika, uiti mučilecu enkrat za vselej.

Če bi mu bili ponudili Rimljani svoboden odhod, bi bil sprejel z veseljem. Pa niso mogli tega storiti, zakaj povsod je bil Rim, kamor bi bil mogel iti s svojo vojsko.

Na Aspremontu se je tajal sneg.

Na gozdove je legla luč, ki je bila kakor boječ, skoraj človeški odgovor na svetlikanje neba in morja. In tam od Sicilije je prihajala v viharjih in nad preveč svetlimi tišinami spomlad. Suženjska vojska, ki je doslej samo mrmrala od nepotrepljivosti in lakote, je začela besneti z elementi za siavo. Spartakus je obnovil mir, ko je ukazal vsem, naj kažejo ravnodušen obraz Rimljanom, vpricho katerih so živeli, in naj se na skrivnem pripravljajo za odhod.

Kar bi bilo vzdržalo vsako silo, je dosegel z zvijačo, in nekoliko izdajalstva je bilo vsekako tudi zraven. Med Krasovimi vojščaki je bil gotovo več ko eden, ki je bil v sre na strani sužnjev. Razen tega ima vsaka vojska ovirane prebežnike, rojene izdajalce, pa tudi take, ki se ne bojejo maščevati nad skupnostjo zaradi žalitev vsakršne vrste. Znani so ljudje, ki gredo pri tem prav daleč. V naših časih je pripovedoval verdunski borec od tovariša, kar najzanesljivejšega vojščaka, ki je ubežal k sovražniku, ko se je vrnil z dopusta, ker se je doma prepričal, da ga je njegova žena goljufala. Zoper njegovo čast je bilo, da bi postavil v nevarnost svoje življenje za narod, katerega žene izdajajo svoje bojujoče se može. Morebiti je Spartakus podobni okoliščini lahko hvaležen za svojo srečo.

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vklebano naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišljenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremeljenj, težejih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

V viharji noči, Scila in Karibdis sta bučali, da so se Aspremontu ježili lasje in da se je temota vesila doli in gor kot zračne gorske gmote, ki jih velikan izdihava iz pljuč, so napolnili vodni jarek na ozkem mestu s protjem in prstenimi vrcami, in 120.000 mož se je prekradlo skozi vrste spečih Rimljanov. Pozabiti pa ne smemo, da je četa imela dovolj ljudi, ki so znali dobro sukati in rabiti prav na tistem svoje bodalo.

Ko je nastal hrušč, sta bili že dve tretjini sužnjev na varnem. Ostalo tretjino je Krasus pobil ali je zbežala v gore, nato pa je sledil Spartaku v bogato Lukanijo.

Sužnji so se spet zredili in dobili zaupanje. Zlasti Galci so postali takoj prešerni in so se ločili od Spartaka, da bi ropali na svojo pest, ali kakor so rekli, da bi živeli svobodno. Že jih je ustavil Krasus. Z glavno silo jih je obšel po gozdnih stazah, pri čemer so ovijale njegove čete svoje orožje po zgledu sužnjev z listjem, da se ognejo hrušču (nikoli se narodi tako radi ne uče drug od drugega, nego v vojni), in jim zviškoma prišel za hrbet. Trideset tisoč sužnjev je ležalo ubitih, ko se je pokazal Spartakus.

Krasus se je umaknil z zmagovitimi legijami v gore.

Ko se je spet pojavil, so ga videli, kako je zasledoval sovražnika v previdni razdalji.

Spartakus je sestopil v ravnino in korakal zdaj v tej, zdaj v drugi smeri, neprenehoma vznemirjan od rimske konjice. S sto tisoč očmi je čul Rim nad suženjsko vojsko, zakaj vsak konj postoteri par oči, in le s težko se je posrečilo Spartaku, da ustanovi novo konjico. Nekoč so mu vzeli Rimljani njegovo pratež, drugič njegove črede, danes so mu prestregli prehrambeni oddelek, jutri oddelek, ki se je zakasnil. Po dnevu so prežali, kje bi pokazal sovražnik kako slabo stran, po noči so metali ogenj v staje in šatorišča. Podoben vsem velikem vojskovodjem tudi v tem, je naučil Spartakus sovražnika svoje lastne vojne umetnosti in s tem prišel ob prvotno premoč.

V suženjski vojski je rasla zmešnjava in negotovost spriču popolnoma spremenjenega položaja, in to je spet imelo za posledico, da so bili nižji voditelji prav tako napihneni kakor prerekljivi, kar je vodilo do neprestanega spreminjanja načrtov. Vojska se je dolgačasila zaradi težkih pohodov, nikoli niso dosegali pravega namena. Plenitve, ki so učinkovale kot razpoki in stresale duhove kakor v zamaknjenosti, na kar je vojska kakor osvežena spet pazila na mir in red, so postale redke, in bilo jih je tudi manj, kakor v časih, ko je teklo bogastvo mest še sveže v stiskalnice, ko so bili skednji posestev še nabrekli od izobilja. Najmanjši dovoz hrane, življenje iz rok v usta je bilo ogražano dan za dnem. Vladal je tisti brbotajoči somrak, ki oznanja polome.

Ko je zvedel Spartakus, da se pripravlja Pompejus prekoračiti Alpe ali da jih je že prekoračil, in je kmalu potem slišal (kajpada prenačljeno) novico, da je Lukulus pristal za njegovim hrbtom, se je spomnilo hrepenenje vse vojske po obupnem dejanju. Suženjska vojska se je pripravila za bitko na odprtem bojišču.

Urednik in izdajatelj Fran Radešek v Ljubljani.